วิจัยและพัฒนาแก้ไขปัญหาการผลิตทุเรียนภาคตะวันออกให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออก

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6 ได้ดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของกรมวิชาการเกษตร โดยมีภารกิจหลักในการดำเนินงานวิจัย พัฒนาและทดสอบเทคโนโลยีเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคตะวันออก บริการวิเคราะห์ตรวจสอบ ดิน น้ำ พืช ปุ๋ย สารเคมีเกษตร ผลิตผล ผลิตภัณฑ์พืช บริการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช บริการวิชาการเกษตร โดยให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดฝึกอบรม จัดนิทรรศการ จัดทำแปลงสาธิต แปลงต้นแบบ จัดทำเอกสาร โปสเตอร์และสื่อต่าง ๆ ดำเนินงานโครงการพระราชดำริ รวมถึงงานตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาล และในปีงบประมาณ 2564 ได้คัดเลือกผลงานเด่นและผลงานวิจัยที่มีความพร้อมในการขยายผลสู่การใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาและขยายผลเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออก

1.1 ที่มา/ปัญหา/ความสำคัญ

“ทุเรียน” ไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียน 1,069,668 ไร่ เพิ่มขึ้น 42 เปอร์เซ็นต์ จากปี 2559 ที่มีพื้นที่เพาะปลูก 753,644 ไร่ ปัญหาโรครากเน่าโคนเน่า ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้อัตราการรอดของทุเรียนลดลงและคุณภาพไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด กรมวิชาการเกษตรได้ทดสอบและเผยแพร่เทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียน ตั้งแต่ปี 2542 แต่ยังพบการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว เมื่อสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการเกิดโรค เนื่องจากเกษตรกรยังขาดความเข้าใจในการป้องกันกำจัดโรคพืชโดยวิธีผสมผสาน และไม่มั่นใจในแนวทางการใช้ชีวภัณฑ์เพื่อลดปริมาณเชื้อโรค สวพ.6 จึงร่วมกับ ศวพ.จันทบุรี และ ศวพ.ระยอง จัดทำแปลงต้นแบบเพื่อถ่ายทอดขยายผลเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียนที่ถูกต้องและปรับใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันออก

1.2 วิธีการและผลการดำเนินงาน

ทดสอบขยายผลเทคโนโลยีการป้องกันโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียนในแปลงเกษตรกรต้นแบบพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด จังหวัดละ 5 แปลง รวม 15 แปลง คัดเลือกต้นที่แสดงอาการของโรครากเน่าโคนเน่า 8-10 ต้นต่อแปลง การทดลองประกอบด้วยกรรมวิธีแนะนำ โดยเน้นการสำรวจเพื่อป้องกันกำจัดโรค การจัดการเขตกรรมและป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานร่วมการใช้ชีวภัณฑ์เพื่อลดปริมาณเชื้อโรคในดิน รวมถึงการปรับปรุงสภาพดินและใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เปรียบเทียบกับวิธีเกษตรกรที่ใช้สารเคมีเกินอัตราที่แนะนำ มีการใช้ชีวภัณฑ์แต่ใช้ไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการปรับสภาพดินตามค่าวิเคราะห์ บันทึกข้อมูลผลการประเมินความสมบูรณ์ของต้นทุเรียนก่อนและหลังการทดลอง ต้นทุนการรักษาโรครากเน่าโคนเน่า ระยะเวลาดำเนินการ ระหว่างเดือนตุลาคม 2562 - กันยายน 2564 รวม 2 ปี

ผลการดำเนินงานปี 2563 เก็บดินวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของธาตุอาหารทั้ง 15 แปลง พบค่าความเป็นกรดด่างของดินอยู่ในช่วง 3.77-5.85 อยู่ในระดับกรดจัดมากถึงกรดแก่จัด แนะนำเกษตรกรหว่านปูนขาวหรือปูนโดโลไมท์ปรับสภาพดิน ส่วนค่าอินทรียวัตถุอยู่ในช่วง 0.26-1.59 เปอร์เซ็นต์ ให้เพิ่มการใส่อินทรียวัตถุ ได้แก่ ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงดิน เกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำการปรับปรุงดิน การตัดแต่งกิ่งและทรงพุ่มหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต การเขตกรรมลดการเกิดโรคด้วยการระบายน้ำไม่ให้ท่วมขังโคนต้นและแต่งทรงพุ่มให้โปร่ง ร่วมกับการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาผสมกับปุ๋ยหมักอัตราต้นละ 10-20 กิโลกรัมเพื่อลดปริมาณเชื้อราไฟทอปธอรา ต้นที่เป็นโรครุนแรงใบเหลืองโทรม ฟื้นฟูระบบรากด้วยการราดโคนต้นด้วยสารเคมีฟอสอีทิล-อะลูมิเนียม 80%WP อัตรา 30-50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ร่วมกับเชื้อราไตรโคเดอร์มาชนิดเชื้อสด อัตรา 100 กรัมเชื้อสด ต่อน้ำ 20 ลิตร กรดฮิวมิค 100 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร และปุ๋ยเกร็ดสูตร 20-20-20 อัตรา 50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ผสมสารทั้ง 4 ชนิดเข้ากันราดให้ทั่วบริเวณรอบทรงพุ่ม ความถี่ทุก 2 เดือน เมื่อสภาพต้นเริ่มฟื้นฟู เริ่มมีใบอ่อนจึงลดเหลือการราดเชื้อราไตรโคเดอร์มาเพียงอย่างเดียว ร่วมกับการรักษาแผลที่โคนต้นด้วยสารเคมีตามอัตราแนะนำ รักษาต่อเนื่องจนแผลแห้งเกิดเนื้อไม้ใหม่

ประเมินความสมบูรณ์ของต้นทุเรียนระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2562 - ธันวาคม 2563 ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด รวม 15 แปลง พบต้นทุเรียนที่ดำเนินการตามวิธีแนะนำมีค่าเฉลี่ยความรุนแรงของโรคลดลงกว่าก่อนการทดสอบ จาก 58 เปอร์เซ็นต์ ลดลงเหลือ 53 เปอร์เซ็นต์ ส่วนวิธีเกษตรกรที่ใช้สารเคมีเกินอัตราที่แนะนำ ใช้ชีวภัณฑ์ไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการปรับสภาพดินตามค่าวิเคราะห์ พบค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 53 เปอร์เซ็นต์ เป็น 57 เปอร์เซ็นต์ เมื่อคิดต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคพบต้นทุนค่าปุ๋ยอินทรีย์และสารปรับปรุงดินเพิ่มจากวิธีเกษตรกร แต่สามารถลดค่าสารเคมีและชีวภัณฑ์ได้มากกว่า ทั้งนี้ภาพรวมค่าเฉลี่ยต้นทุนการรักษาโรครากเน่าโคนเน่าสูงกว่าวิธีเกษตรกรจาก 14,342 บาท/ไร่ เพิ่มเป็น 15,103 บาท/ไร่ ต้นทุนเพิ่มขึ้นเพียง 5 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 1 การประเมินเปอร์เซ็นต์ความรุนแรงของโรค ก่อนและหลังดำเนินงานฟื้นฟูรักษาโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2562 - ธันวาคม 2563

จังหวัด	เปอร์เซ็นต์ความรุนแรงของโรค*							
	ก่อนการทดสอบ (พฤศจิกายน 2562)		หลังการทดสอบ ครั้งที่ 1 (เมษายน 2563)		หลังการทดสอบ ครั้งที่ 2 (สิงหาคม 2563)		หลังการทดสอบ ครั้งที่ 3 (ธันวาคม 2563)	
	แนะนำ	เกษตรกร	แนะนำ	เกษตรกร	แนะนำ	เกษตรกร	แนะนำ	เกษตรกร
จันทบุรี	53.80	50.80	56.50	56.00	55.50	60.00	47.40	55.90
ระยอง	58.75	46.25	53.13	45.63	53.12	48.75	58.59	52.46
ตราด	61.60	63.40	59.80	63.60	54.40	57.60	52.60	62.80
ค่าเฉลี่ย	58.05	53.48	56.48	55.08	54.34	55.45	52.86	57.05

ตารางที่ 2 ต้นทุนการป้องกันรักษาโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน ปี 2563

จังหวัด	วิธีแนะนำ				วิธีเกษตรกร			
	ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ สารปรับปรุงดิน	สารเคมีชีวภัณฑ์	ค่าแรงงาน	รวม	ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ สารปรับปรุงดิน	สารเคมีชีวภัณฑ์	ค่าแรงงาน	รวม
จันทบุรี	5,845	2,713	4,130	12,688	1,075	5,159	5,210	11,444
ระยอง	4,240	2,736	4,075	11,051	3,815	3,044	4,658	11,477
ตราด	11,484	2,100	7,985	21,569	6,861	2,588	10,615	20,064
ค่าเฉลี่ย	7,190	2,516	5,397	15,103	3,917	3,597	6,828	14,328

ผลการดำเนินงานปี 2564 ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจและการยอมรับเทคโนโลยี สัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรที่สนใจรวม 37 ราย ในพื้นที่ทดลอง อ.ขลุง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี อ.แกลง จ.ระยอง และ อ.เมือง จ.ตราด ในภาพรวมเกษตรกรยอมรับแนวทางการรักษาด้วยวิธีผสมผสาน เน้นการใช้ชีวภัณฑ์ไตรโคเดอร์มาทางระบบรากเพื่อลดปริมาณเชื้อโรคในดิน ร่วมกับการฟื้นฟูระบบรากและใช้สารเคมีรักษาแผลทางลำต้นอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรควรเฝ้าระวังการเกิดโรคเพื่อสามารถรักษาแผลให้สภาพต้นฟื้นฟูได้ทันการณ์

แนวทางการรักษาโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียนด้วยการใช้สารเคมีและการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาเป็นวิธีปฏิบัติที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ภาคตะวันออกรับทราบ แต่อาจไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรรู้จักเชื้อราไตรโคเดอร์มา จากการส่งเสริมของภาครัฐและมหาวิทยาลัย แต่ยังมีความกังวลว่า สามารถใช้ร่วมกับหรือใช้สลับกับการใช้สารเคมี หรือใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในฤดูแล้งได้หรือไม่ ผลการทดลองครั้งนี้เป็นการปฏิบัติที่เน้นการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาต่อเนื่องทางระบบราก เพื่อลดปริมาณเชื้อราไฟทอปธอรา ส่งเสริมการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้เชื้อราไตรโคเดอร์มาและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์อื่นๆ ให้ความสำคัญกับการเขตกรรมที่ส่งเสริมการลดปริมาณเชื้อโรคและการเฝ้าระวังสำรวจโรคสม่ำเสมอ เทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรคดังกล่าวจึงเป็นแนวทางรักษาโรคแบบผสมผสานเพื่อการป้องกันโรคอย่างยั่งยืน

1.3 สรุปผลการดำเนินงานและการขยายผลสู่การใช้ประโยชน์

สรุปเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียนที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมโรคในพื้นที่ภาคตะวันออก เป็นการควบคุมโรคโดยวิธีผสมผสาน ประกอบด้วยการสำรวจและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเป็นประจำทุกเดือน การใช้ชีวภัณฑ์เชื้อราไตรโคเดอร์มาผสมกับปุ๋ยหมักหว่านรอบทรงพุ่มหรือการราดเชื้อราไตรโคเดอร์มาบริเวณโคนต้นต่อเนื่องทุก 2 เดือน เพื่อลดปริมาณเชื้อราไฟทอปธอรา การฟื้นฟูระบบรากด้วยกรดฮิวมิคและปุ๋ยเกร็ดสูตร 20-20-20 ร่วมกับการรักษาแผลที่บริเวณลำต้นต่อเนื่องจนแผลแห้งเกิดเนื้อไม้ใหม่

เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถขยายผลสู่เกษตรกรในวงกว้าง จึงได้คัดเลือกเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน ไปศึกษาการขยายผลในโครงการทดลองขยายผลการผลิตแปลงใหญ่และการพัฒนาแพลตฟอร์มนวัตกรรมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชที่เหมาะสมกับภูมิสังคม โดยพิจารณาทดสอบขยายผลร่วมกับเทคโนโลยีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของพืชทุเรียนภายใต้โมเดลการขยายผลชื่อ “ท่ากุ่ม-เนินทรายโมเดล เทคโนโลยีผสมผสานในการผลิตทุเรียนจังหวัดตราด” ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงของเทคโนโลยีในการพัฒนาให้พืชมีความแข็งแรง โดยการปรับสภาพดินไม่ให้เหมาะสมต่อการเกิดโรค แต่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาของระบบราก เพื่อให้พืชต้านทานโรค ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย 30 ราย จากกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียน ต.ท่ากุ่ม และ ต.เนินทราย อ.เมือง จ.ตราด กำหนดแผนขับเคลื่อนการขยายผลด้วยการจัดเวทีวิจัยสัญจร วิเคราะห์กลุ่ม พูดคุยหารือแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน จัดหาปัจจัยการผลิตที่สำคัญตามที่เทคโนโลยีกำหนดลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำการป้องกันโรคเป็นรายแปลง เก็บดินวิเคราะห์ธาตุอาหารและจัดกิจกรรมรวมกลุ่มผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาชนิดเชื้อสดใช้ในแปลงทุเรียนอย่างต่อเนื่อง ผลการทดลองขยายผลเกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีเนื่องจากสภาพต้นทุเรียนเริ่มฟื้นฟูมีความสมบูรณ์มากขึ้น เกษตรกรมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของค่าวิเคราะห์ดินกับความสมบูรณ์ของต้นทุเรียน ที่ส่งผลต่อการสร้างความต้านทานของพืชต่อโรครากเน่าโคนเน่า รวมถึงสามารถปรับใช้ชีวภัณฑ์เชื้อราไตรโคเดอร์มาควบคุมโรครากเน่าโคนเน่าอย่างยั่งยืนร่วมกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ปัจจุบันสำนักงานเกษตรจังหวัดตราดได้นำโมเดลดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบขยายผลการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าอย่างยั่งยืนให้กับแปลงใหญ่ทุเรียนและแปลงใหญ่พืชอื่น ๆ ต่อไป

สภาพต้นทุเรียนหลังการทดลอง

ก่อนทดสอบ พฤศจิกายน 2562 | เมษายน 2563 | มีนาคม 2564

สภาพแผลที่ลำต้นหลังการทดลอง

ก่อนทดสอบ พฤศจิกายน 2562 | เมษายน 2563 | มีนาคม 2564

ขับเคลื่อนการขยายผลเทคโนโลยีโดยการจัดเวทีวิจัยสัญจร
“ท่ากุ่ม-เนินทรายโมเดล เทคโนโลยีผสมผสานในการผลิตทุเรียนจังหวัดตราด”

ถ่ายทอดขยายผลงานวิจัยเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน
และเทคโนโลยีปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินพืชทุเรียน สู่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด
วันที่ 24-25 สิงหาคม 2564

2. มาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก ปี 2564

2.1 ที่มา/ปัญหา/ความสำคัญ

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญ ในปี 2564 จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ปลูก 265,014 ไร่ พื้นที่ให้ผล 205,720 ไร่ จังหวัดระยอง มีพื้นที่ปลูก 80,436 ไร่ พื้นที่ให้ผล 68,555 ไร่ และจังหวัดตราด มีพื้นที่ปลูก 59,199 ไร่ พื้นที่ให้ผล 32,053 ไร่ รวม 3 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 404,649 ไร่ พื้นที่ให้ผล 306,328 ไร่ ผลผลิต 450,178 ตัน คิดเป็นมูลค่าการส่งออกมากกว่า 50,000 ล้านบาท

ปัญหาสำคัญของทุเรียนส่งออก คือ การจำหน่ายทุเรียนด้อยคุณภาพ โดยเฉพาะปัญหาทุเรียนอ่อน สาเหตุเกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร ผู้รับซื้อ และผู้มีอาชีพตัดทุเรียน เก็บเกี่ยวทุเรียนก่อนถึงระยะที่เหมาะสม ด้วยเหตุจูงใจทางด้านราคา ส่งผลให้เปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน ไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ทุเรียน (มกษ.3-2556) ปัญหาทุเรียนอ่อน สร้างความเสียหายต่อชื่อเสียง และมาตรฐานคุณภาพทุเรียนไทย ทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ โดยตลาดหลักในการส่งออกทุเรียน คือสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งปัจจุบันได้กำหนดมาตรการเข้มงวดในเรื่องการนำเข้าผลไม้จากประเทศไทยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐประชาชนจีน อนุญาตให้นำเข้าทุเรียนผลสดจากประเทศไทยเพียงประเทศเดียวเท่านั้น ซึ่งตลาดทุเรียนในสาธารณรัฐประชาชนจีนยังสามารถขยายตัวได้อีกมาก แต่เนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่มีมูลค่าสูง ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงมีการขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น แต่ละประเทศพยายามพัฒนาการผลิต สร้างจุดแข็งของทุเรียนในประเทศตนเอง หากประเทศไทยไม่รักษาคุณภาพทุเรียนที่ดีพอ สาธารณรัฐประชาชนจีนอาจพิจารณานำเข้าทุเรียนผลสดจากประเทศอื่น ๆ หากเป็นเช่นนั้น จะทำให้ประเทศไทยสูญเสียตลาดส่งออก เสียโอกาสในการนำรายได้เข้าประเทศ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จึงต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการรักษาคุณภาพทุเรียนส่งออกมากขึ้น นำมาสู่การกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก ปี 2564 เพื่อควบคุมกำกับดูแลให้เกษตรกร ผู้ประกอบการส่งออก จำหน่ายผลผลิตที่มีคุณภาพ เสริมสร้างภาพลักษณ์ทุเรียนไทย สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศ ต่อไป

2.2 วิธีการและผลการดำเนินงาน

การควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก ปี 2564 สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 ได้ร่วมบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดตราด ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น ที่ทำการปกครองจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 กรมส่งเสริมการเกษตร สมาคมผู้ประกอบการส่งออกทุเรียนมังคุด สมาคมทุเรียนไทย สมาพันธ์ชาวสวนทุเรียนไทยภาคตะวันออก โดยมีวิธีการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน ดังนี้

2.2.1 กำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนพันธุ์หมอนทองภาคตะวันออก

จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 11 มกราคม 2564 เพื่อกำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออก โดยอาศัยข้อมูลการติดตามสถานการณ์ ติดดอก ออกผลของทุเรียนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดทั้ง 3 จังหวัด จากข้อมูลพบว่าระยะที่เหมาะสมของทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีการปลูกมากที่สุด จะสามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน 2564 เป็นต้นไป ที่ประชุมจึงกำหนดให้วันดังกล่าวเป็นวันเก็บเกี่ยวทุเรียนพันธุ์หมอนทองภาคตะวันออก โดยที่ทำการปกครองจังหวัดเป็นผู้จัดทำประกาศจังหวัด กำหนดบทลงโทษทางกฎหมาย และจัดตั้งชุดปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพในระดับจังหวัด อำเภอ และหมู่บ้าน เพื่อควบคุมให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตาม ทั้งนี้หากเกษตรกร และผู้ประกอบการส่งออก ต้องการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนก่อนวันดังกล่าว ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ทำการตรวจหาเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน หรือใช้วิธีพินิจลักษณะภายนอก ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ทุเรียน (มกษ.3-2556) โดยเกษตรกรให้แจ้งที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้าน หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ ส่วนผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุให้แจ้งที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 หรือด่านตรวจพืช ผลจากการดำเนินงาน ได้ตรวจสอบคุณภาพทุเรียน ณ โรงคัดบรรจุ จำนวน 1,446 ตู้คอนเทนเนอร์ (ภาพที่ 1) คิดเป็นน้ำหนัก 26,028 ตัน พบทุเรียนอ่อน 27 ครั้ง ดำเนินการแจ้งเตือนโรงคัดบรรจุ และแจ้งชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจจังหวัดเข้าดำเนินการคัดแยก ทำตำหนิ เพื่อไม่ให้ทุเรียนด้อยคุณภาพปะปนในตลาดส่งออก (ภาพที่2) นอกจากนี้ได้ให้บริการตรวจสอบเปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน ณ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 แก่เกษตรกรที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนก่อนวันที่ 10 เมษายน 2564 จำนวน 473 รายการ

2.2.2 จัดประชุมผู้ประกอบการส่งออกทุเรียน

จัดประชุมผู้ประกอบการส่งออกทุเรียน เพื่อชี้แจง แนวทาง มาตรการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก ปี 2564 ตลอดจนชี้แจง เงื่อนไข หลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไข ตามประกาศของกรมวิชาการเกษตร ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกทุเรียนไปนอกราชอาณาจักร โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2564 ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี และทางระบบ Online มีผู้ประกอบการส่งออกเข้าร่วม จำนวน 240 ราย ผลจากการดำเนินงาน ทำให้ผู้ประกอบการส่งออกทุเรียนมีความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการ สามารถปรับตัว และปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดขึ้นได้อย่างถูกต้อง

2.2.3 การตรวจสอบตัดยอดการใช้ใบรับรอง GAP

การตรวจสอบตัดยอดการใช้ใบรับรอง GAP เพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์การใช้ใบรับรอง GAP ตามนโยบายของกรมวิชาการเกษตร ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างด่านตรวจพืชที่ออกใบรับรองสุขอนามัยพืชและด่านตรวจพืชที่ทำหน้าที่ตรวจสอบศัตรูพืชในพื้นที่ โดยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลปริมาณผลผลิตจากฐานข้อมูลการรับรองแหล่งผลิตพืช ตามมาตรฐาน GAP และตรวจสอบจากพื้นที่แปลง GAP ของเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตามที่ผู้ประกอบการได้ยื่นความประสงค์ขอใบรับรองสุขอนามัยพืช (PC) ผลจากการดำเนินงาน ได้ควบคุมตัดยอดการใช้ใบรับรอง GAP เพื่อการส่งออก จำนวน 3,774 แปลง พื้นที่รวม 95,482 ไร่ (ภาพที่ 3)

2.2.4 การตรวจสอบศัตรูพืช ณ โรงคัดบรรจุ เพื่อไม่ให้ปะปนไปกับทุเรียนส่งออก

ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการตรวจสอบศัตรูพืช ในผลไม้ส่งออกไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ในพื้นที่ภาคตะวันออกของฤดูกาลส่งออกปี 2564 ผลจากการดำเนินงาน มีเจ้าหน้าที่ของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจันทบุรี ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี จำนวน 30 คน โดยหมุนเวียน 5 คนต่อวัน เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืช ในฐานะเจ้าพนักงานกักพืช จนสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออก (ภาพที่ 4)

2.3 สรุปผลการดำเนินงานและการใช้ประโยชน์

สรุปผลจากการดำเนินงานการควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก ปี 2564 สามารถลดปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพที่ตลาดปลายทาง สร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภค เป็นประโยชน์ในการรักษาคุณภาพทุเรียนไทย ให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานควบคุมคุณภาพทุเรียนส่งออกภาคตะวันออก สามารถนำไปเป็นต้นแบบ (Model) ในพื้นที่แหล่งผลิตทุเรียนอื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อควบคุม กำกับ ดูแลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการส่งออกจำหน่ายผลผลิตที่มีคุณภาพ เสริมสร้างภาพลักษณ์ทุเรียนไทย สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศได้

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนตู้คอนเทนเนอร์ ที่ สวพ.6 ตรวจสอบคุณภาพทุเรียน ณ โรงคัดบรรจุก่อนกำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออก

ภาพที่ 2 ชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจ เข้าคัดแยก ทำตำหนิ ทุเรียนด้อยคุณภาพในโรงคัดบรรจุตามการรับแจ้ง ของ สวพ.6 ก่อนกำหนดวันเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออก

ภาพที่ 3 แสดงผลการควบคุมตัดยอด
การใช้ใบรับรอง GAP เพื่อการส่งออก ปี 2564

ภาพที่ 4 การปฏิบัติงานการปฏิบัติงานตรวจสอบศัตรูพืชในทุเรียนส่งออก
ร่วมกับเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืช